

Migé

HB.: „Eſ o3 gimilſnec wl keferuv uola vize.
hug turchucat *mige* 3oco3tia vola”

A *mige 3oco3tia vola* értelmezési kísérlete:

Bárczi Géza *A Halotti Beszéd nyelvtörténeti elemzése* (1982: 124–5) című művében a *mige* eredetéről azt írja, hogy az többszöri alakváltozással fejlődött lativusragos helyhatározószóból igekötővé. A fent idézett részben is igekötőnek tartja. A *mige 3oco3tia vola* szerkezetet a latin imperfectum de conatu mintájára ’majdnem megszakítá, majdnem megszakasztottá’-nak értelmezi. Vagyis úgy véli, hogy a folyamatosságot kifejező *szakasztja* ige és a befejezettségre utaló *meg* igekötő együtt szereplése (úgy, mint bizonyos esetekben a latinban) a cselekvés megkísérlését, majdnem megtörténtét adja vissza (vö. A. Molnár 1985; D. Mátai 1991).

Azt hiszem, ebben az esetben nem szükséges idegen nyelvi példára hivatkozni, hiszen ha sorjába vesszük a HB. szövegének igéit, azok egyetlen kivétellel igekötő nélkül állnak, jelentésük mégis – értelemszerűen – befejezettséget is mutat: *teremtette* = ’megteremtette’, *mondta* = ’megmondta’, *tiltotta* = ’megtiltotta’, *feledte* = ’elfeledte’ stb. Ezekből azt látjuk, hogy igekötőt akkor még nem használtak, anélkül is lehetett befejezett az ige. (Ez az igekötő-nélküliség az ÓMS.-ra már nem jellemző.) Az világos, hogy nem fogadható el a címben jelzett összetett mondat következményes mellékmondatának szószerinti jelentése, hiszen nem vezett ki az emberi faj.

Értelmezési kísérletemben abból indulok ki, hogy a *szakasztja vala* igealak ebben a formájában, tehát igekötő nélkül is befejezett, azaz ’megszakasztotta’ jelentésű. Ez elé járul a szövegben a *meg* igekötő, amely szerintem a mai *meg-meg*(*szakasztotta*) ige igekötő-kettőzéséhez hasonlóan gyakorítóvá teszi az igét. Eszerint tehát a HB.-beli *megszakasztja vala* múlt idejű igealak ismétlődő cselekvést fejez ki, azaz ’megszakasztgatta’ jelentésű. Ezt a *mar* szinonim ige megfelelő alakja is kifejezheti: *megmarasztgatta*, *megmardosta*.

SZAKIRODALOM

- E. Abaffy Erzsébet 1987. *Mige 3oco3tia vola*. *Magyar Nyelv* 397–403.
Bárczi Géza 1982. *A Halotti Beszéd nyelvtörténeti elemzése*. Budapest, 1982.
D. Mátai Mária 1991. Az igekötők. In: Benkő Loránd (főszerk.): *A magyar nyelv történeti nyelvtana*. I. 433–41.
A. Molnár Ferenc 1985. *Mige 3oco3tia vola*. (A Halotti Beszéd értelmezéséhez 1.) *Magyar Nyelv* 442–53.

Gaál Imre Péter